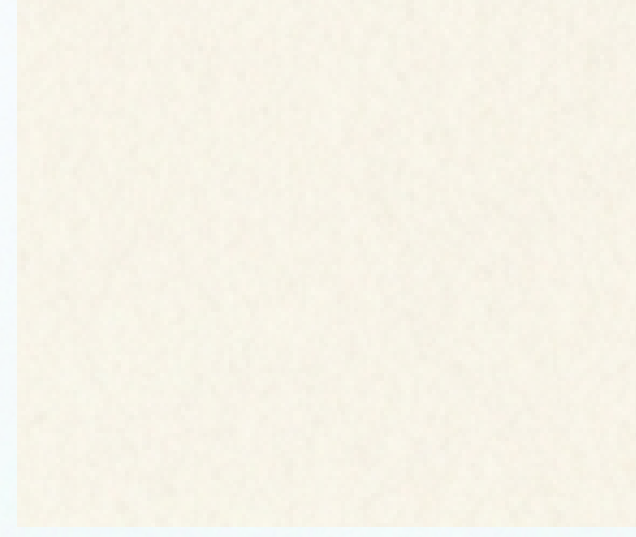
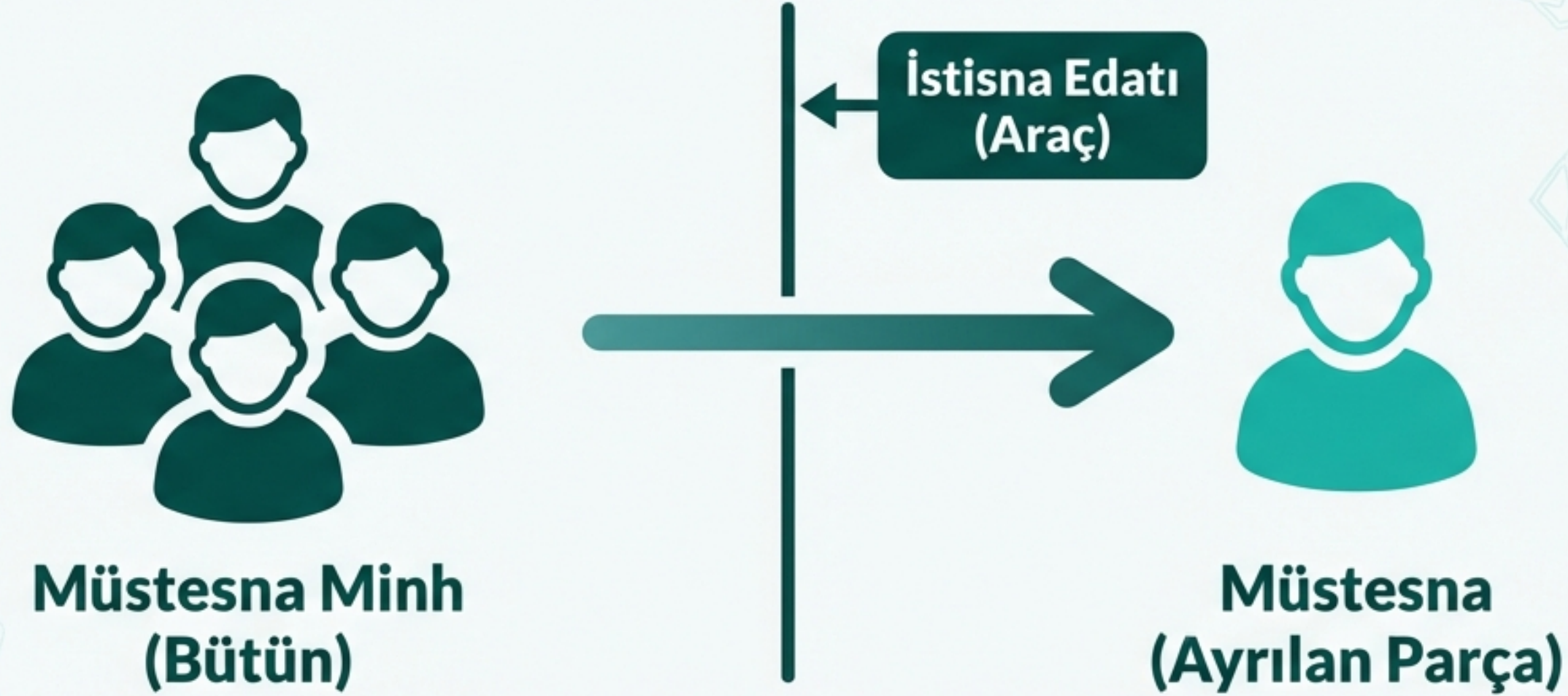

Arapça Dilbilgisi: Müstesna (İstisna)

8. Ünite: Adım Adım Kurallar ve Örnekler

İstisna Nedir? (Kavramsal Çerçeve)

İstisna: 'İlla' veya benzeri bir edatla, bir ismin hükmün dışına çıkarılmasıdır.

Bu ünite de 'İlla' dışında kullanılan diğer edatları inceleyeceğiz.

8. Ünite Yol Haritası: İstisna Edatları

Bu edatların hükmü, türlerine göre değişiklik gösterir.

Grup A: Gayr (غیر) ve Sivâ (سوی)

1. Kural: Kendisinden Sonra Gelen Kelimenin Durumu

Bu kelimeler isimdir. Kendilerinden sonra gelen isim DAİMA Mecrur (Esre) olur.

Gayr / Sivâ

Muzâf (Tamlanan)

Sonraki Kelime

Muzâfun İleyh (Tamlayan) → Mecrur

حَضَرَ الطُّلَابُ غَيْرَ عَلِيٍّ
↓
Mecrur

Grup A: Gayr ve Sivâ'nın İrabı

Bu edatların harekesi ne olmalı? İlla edatından sonra gelen müstesnanın hükmünü alırlar.

Grup A: Örneklerle İnceleme

1. Olumlu Cümle

حَضَرَ الطُّلَابُ غَيْرَ عَلِيٍّ

Öğrenciler geldi, Ali hariç. (Note: Gayr = Mansub/Üstün)

2. Olumsuz Cümle

مَا حَضَرَ الطُّلَابُ غَيْرَ / غَيْرُ عَلِيٍّ

Öğrenciler gelmedi... Ali hariç. (Note: İstisna veya Bedel)

3. Eksik Cümle

مَا حَضَرَ غَيْرُ عَلِيٍّ

Ali'den başkası gelmedi. (Note: Gayru = Fail/Özne)

Grup B: Halâ (حالا), Adâ (عدا), Hâşâ (حاشا)

Belirleyici Faktör: 'MÂ' (ما)

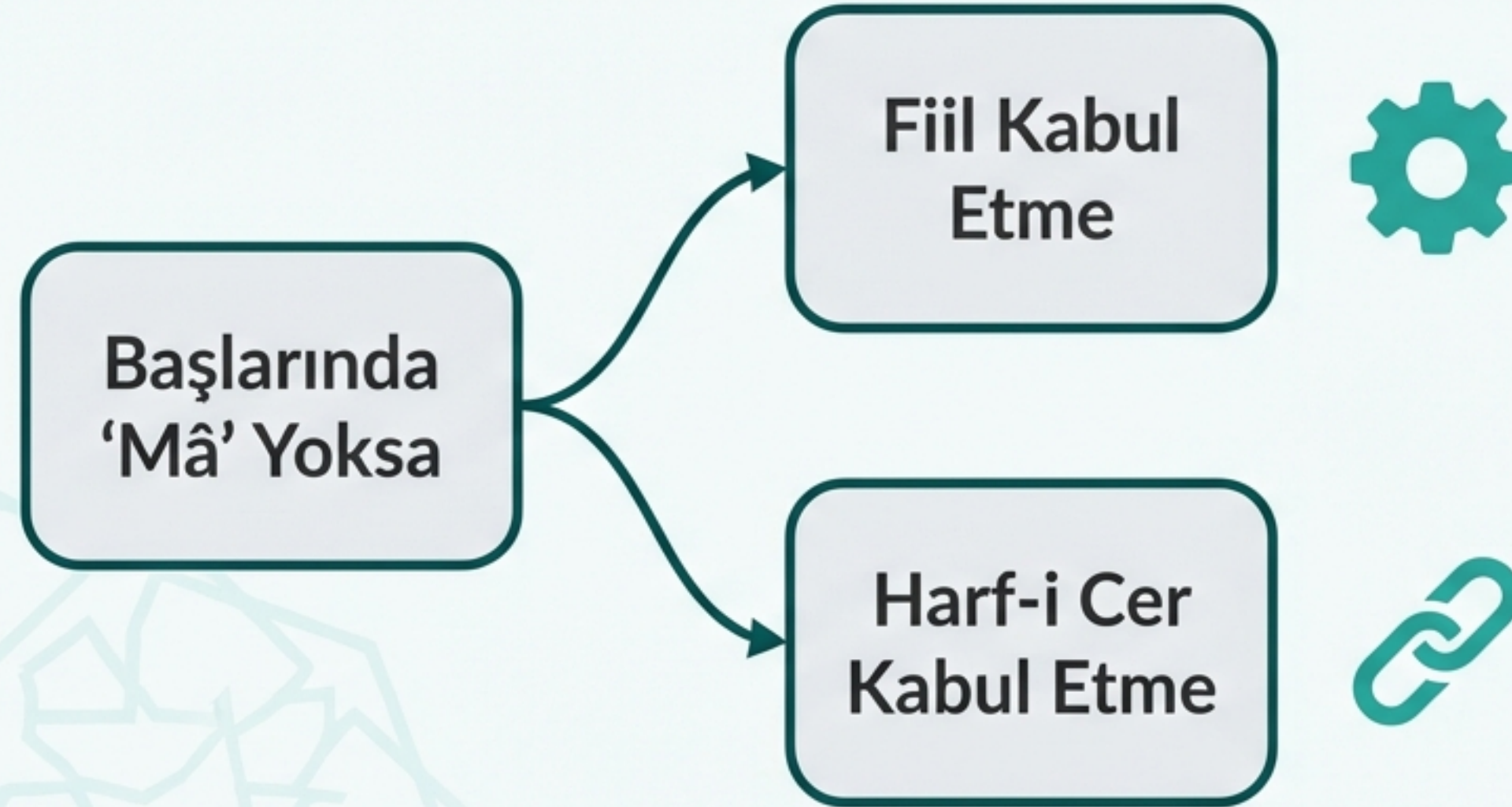
Grup B: 'Mâ' (ما) ile Kullanım

Kural: Başlarında 'Mâ' varsa, bu kelimeler kesinlikle Fiil kabul edilir.

Örnek: حَضَرَ الطُّلَابُ مَا عَدَا طَالِبًا

Grup B: 'Mâ'sız Kullanım (Özgür Seçim)

Sonraki kelime = MANSUB (Mef'ûlun Bih)

...عَدَا عَلِيًّا

Sonraki kelime = MECRUR (İsim)

...عَدَا عَلِيٍّ

! Önemli: Hâşâ (حاشا) kelimesinin başına 'Mâ' gelmez. Bu yüzden Hâşâ için genellikle bu iki seçenek geçerlidir.

Özet Tablo: Tüm Kurallar Bir Arada

Edat (Araç)	Durum (Şart)	Edatın Türü	Müstesna'nın Harekesi
Gayr / Sivâ	Her zaman	İsim	MECRUR (Esre)
Mâ Adâ / Mâ Halâ	'Mâ' Var	Fiil	MANSUB (Üstün)
Adâ / Halâ / Hâşâ	'Mâ' Yok	Fiil veya Harf-i Cer	MANSUB veya MECRUR

Birlikte Çözelim: Doğru Harekeyi Seçin

Soru 1 (Alıştırma 2)

ذَهَبَ الْمُؤَظَّفُونَ إِلَى الْمَطْعَمِ سِوَى

A: مُؤَظَّفًا

B: مُؤَظَفٍ

C: مُؤَظَّفٌ

Doğru Cevap: B. Çünkü “Sivâ’dan sonra gelen kelime daima *Muzâfun İleyh* olduğu için mecrur olur.

Birlikte Çözelim: Boşluk Doldurma

Soru 2: 'Mâ' Kuralına Dikkat

وَصَلَ الْوُزَرَءُ إِلَى الْمَطَارِ سِوَى

وَزِيرٍ ✓

Sivâ -> Mecrur

إِعْتَقَلَ الشَّرْطِيُّ الْمُجْرِمِينَ خَلَا

مُجْرِمًا / مُجْرِمٍ ✓

Khala ('Mâ' yok) -> Mansub veya Mecrur

Khala kelimesinin başında 'Mâ' olmadığı için iki durum da **caizdir**.

Metin Tahlili: Okul Ziyareti

Academic Turquoise

...زَارَ الْمَدَارِسَ كُلَّهَا غَيْرَ مَدْرَسَةٍ. وَقَابَلَ

الْمُدْرَاءَ كُلَّهُمْ مَا خَلَا مُدِيرًا وَاحِدًا...

Gayra (Mansub) +
Medresetin (Mecrur)

Mâ Halâ (Fiil) +
Mudiran (Mansub)

Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

Sivâ'nın İrabı: Sonu “Elif-i Maksûra” ile bittiği için harekesi takdiridir (görünmez), ancak hükmü **Gayr** ile aynıdır.

Hâşâ ve Mâ: Hâşâ kelimesinin başına genellikle ‘Mâ’ gelmez. Bu yüzden genellikle hem harf-i cer hem de fiil olarak kullanılabilir.

Gayr/Sivâ'dan Sonrası: Bu edatlardan sonra asla Mansub veya Merfu isim gelmez; daima Mecerur gelir.

Sonuç: Önemli İpuçları

Gayr / Sivâ → **İsim Kilidi**. (Sonrası hep **Mecrur**)
غیر / سوی ← اسم القفل. (بعدهما مجرور دائماً)

Mâ + Halâ / Adâ → **Fiil Kilidi**. (Sonrası hep **Mansub**)
ما + خلا / عدا ← فعل القفل. (بعدهما منصوب دائماً)

Halâ / Adâ / Hâşâ → **Serbest Bölge**. (Fiil veya Harf-i Cer)
خلا / عدا / حاشا ← منطقة حرة. (فعل أو حرف جر)